

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การบริหารจัดการศึกษาพัฒนาคุณภาพของคนให้มีประสิทธิภาพ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้กระทรวงศึกษาธิการ จัดระบบกระบวนการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ พัฒนาการใช้จากประมาณสำหรับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ในรูปแบบการพัฒนาหน่วยงานและบุคคลเครือข่ายการพัฒนาคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะทำการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ครอบคลุม กลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการโดยการประสานงานการบริหารจัดการหน่วยงาน เครือข่าย การประชาสัมพันธ์ การพัฒนามาตรฐาน รวมทั้งการพัฒนาระบบ การกำกับติดตาม ประเมินผล การบริหารจัดการเครือข่ายให้เป็นหน่วยงานที่พัฒนาคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สัคทัต สีนุกพันธ์ประทุม, 2548 : คำนำ)

ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสถาบันการศึกษา เพราะครูเป็นบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้สถาบันการศึกษาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษา คือ การเรียนรู้ ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ ในความเป็นครูจึงต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือ ทำตนเองเป็นตัวอย่างที่ดี รักเมตตาต่อผู้เรียน รักอาชีพครู ใฝ่รู้ โลกทัศน์ รับผิดชอบหน้าที่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีวุฒิภาวะ ยุติธรรม มีชีวิตรักสงบและเรียบง่าย มีบทบาทช่วยเหลือชุมชนมีความรู้ คือมีความรู้เฉพาะ รู้วิธีสอน การเขียนแผนการสอน และการวัดผลและประเมินผล อีกทั้งมีความรู้ทั่วไป ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอนุรักษ์ธรรมชาติ จนกระทั่งมีการพัฒนาตนเองพัฒนางานอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งสถานศึกษามองว่ามีความสำคัญและให้การสนับสนุน เนื่องจากพฤติกรรมของครูมีอิทธิพลและส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา หากครู อาจารย์มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติภารกิจอย่างจริงจังเต็มกำลังความสามารถ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็จะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษา (อานาจ จันทร์เป็น, 2541 : 117) และครูยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคม และชาติบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญของงาม

อย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านี้สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

ครูเป็นผู้นำพาทางทอย่างมาในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เฝ้าคิด และปฏิบัติฝึกหัดจนชำนาญอย่างเป็นระบบ ครูจะต้องคิดค้นวิธีการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอวางแผนการจัดการเรียนการสอน มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตร ครูต้องเร่งพัฒนาและปรับปรุงตนเองตลอดจนปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพและต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถกระทำภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ในสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันการพัฒนาครูและการพัฒนาตนเองของครู ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544 : 3) ซึ่งอาชีพครูเป็นอาชีพที่ค่อนข้างดกดำ ครูไม่มีความสุขกับการเป็นครู ครูหันมาค้นหานแสวงหาความสุขกับกระแสวัตถุนิยมที่ไหลท่วมสังคม มีหนี้สินรุงรังซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการไม่ได้ส่งเสริมอาชีพครูเพื่อให้ครูมีความก้าวหน้าในอาชีพ และเป็นอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างจริงจัง ครูขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครูได้รับการฝึกอบรมน้อย ครูใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ ครูขาดแรงจูงใจการทำงาน ทำให้ครูยังไม่เห็นครูเป็นอาชีพที่แท้จริง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 : 5-6) ปัจจุบันพบว่า การจัดการศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ในเชิงปริมาณพบว่าขาดการวางแผน และประสานการผลิตและการใช้ครู ทำให้มีการผลิตครูเกินความต้องการในบางสาขา และผลิตครูไม่พอในบางสาขา ในเชิงคุณภาพนั้นการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านครูยังไม่เป็นที่น่าพอใจของผู้ใช้ครูและสังคมเท่าที่ควร การทำหน้าที่ของครูยังมีปัญหา ด้านคุณภาพ ครูจำนวนไม่น้อยไม่มีศรัทธา ขาดอุดมการณ์และเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู ทำให้ไม่สนใจที่พัฒนา การเรียนการสอนในหน้าที่ของตน ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนด้วย ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงจากปัจจัยด้านอื่น เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภารกิจทางครอบครัวและสังคม

จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน มีอำเภอในเขตปกครองทั้งหมด 14 อำเภอ และ 4 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอมืองกาฬสินธุ์ อำเภอสมเด็จ อำเภอคำม่วง

อำเภอภูฝอยลม อำเภอโนนมน อำเภอเขาวง อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอร่องคำ อำเภอขามเฒ่า
อำเภอเสถียร อำเภอชุมพลบุรี อำเภอห้วยเม็ก อำเภอหนองกุงศรี อำเภอท่าคันโท
กิ่งอำเภอนาหว้า กิ่งอำเภอคอนจัน กิ่งอำเภอสามชัย กิ่งอำเภอเมืองชัย ส่วนอำเภอท่าคันโทนั้น
ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทิศเหนือติดต่อกับอำเภอศรีธาตุ
จังหวัดอุดรธานี ทิศตะวันออกติดกับอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี มีลำน้ำป่าว และ
เขื่อนลำปาว เป็นเส้นแบ่งเขตแดน ทิศตะวันตกติดกับอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ
ทิศใต้ติดกับอำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งการปกครองออกเป็น 6 ตำบล
1 เทศบาล คือ ตำบลภูผาเหล็ก ตำบลภูพาน ตำบลท่าคันโท ตำบลนาหว้า ตำบลยางชุมนู
ตำบลดงสมบูรณ์ และเทศบาลท่าคันโท มีประชากรทั้งหมดประมาณ 36,396 คน ประชาชน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีอาชีพเสริม เช่น การทอผ้า ซึ่งส่วนใหญ่จะทำ
หลังจากฤดูการเพาะปลูกและเกี่ยวเกี่ยวแล้ว (อำเภอท่าคันโท. 2546 : 1-10)

ในส่วนของการจัดการศึกษาในอำเภอท่าคันโท สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่ามีปัญหาเหล่านี้เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการประเมินวัดผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิเคราะห์ 2548 จำนวน 4 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
ตามลำดับ ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 2548 : 6-9)

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อำเภอขามเฒ่า ร้อยละ 42.55 กิ่งอำเภอเมืองชัย
ร้อยละ 40.32 อำเภอห้วยเม็ก ร้อยละ 39.17 อำเภอหนองกุงศรี ร้อยละ 36.47 อำเภอท่าคันโท
ร้อยละ 35.00

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอขามเฒ่า ร้อยละ 42.55 กิ่งอำเภอเมืองชัย
ร้อยละ 44.35 อำเภอห้วยเม็ก ร้อยละ 37.86 อำเภอหนองกุงศรี ร้อยละ 40.50 อำเภอท่าคันโท
ร้อยละ 38.17

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอขามเฒ่า ร้อยละ 37.50 กิ่งอำเภอเมืองชัย
ร้อยละ 36.67 อำเภอหนองกุงศรี ร้อยละ 35.00 อำเภอห้วยเม็ก ร้อยละ 36.69 อำเภอท่าคันโท
ร้อยละ 32.50

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อำเภอขามเฒ่า ร้อยละ 39.36 กิ่งอำเภอเมืองชัย
ร้อยละ 37.50 อำเภอห้วยเม็ก ร้อยละ 36.00 อำเภอหนองกุงศรี ร้อยละ 35.00
อำเภอท่าคันโท ร้อยละ 34.32

จากข้อมูลนับได้ว่าอำเภอท่าคันโท มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นลำดับสุดท้ายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งในเขตบริการอำเภอท่าคันโท มีโรงเรียนทั้งหมด 22 โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น จำนวน 5,892 คน ผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 288 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2, 2549 : 3-4) ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการโดยตรง คือ ครู บุคลากรการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรจึงควรได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บุคลากรในสังกัดได้รับการพัฒนา จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาแก่เพื่อนช่วยเพื่อน (Peer group) การพัฒนาโดยการวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย การพัฒนาโดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพัฒนาโดยการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น การพัฒนาโดยการเรียนรู้ผ่านระบบทางไกล ล้วนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อวงวิสัยดำเนินการ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาของประเทศชาติ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีความสนใจศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะทราบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง แต่ละด้านมีความต้องการพัฒนามากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการวิจัยได้จะเป็นข้อสนเทศและแนวทางในการกำหนดนโยบาย การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าคันโท โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าคันโท โดยรวมและรายด้าน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ถึงกักตักักงานพื้นที่การศึกษาภาคพื้นฐ่ เขต 2 ศึกษาเฉพาะอำเภอท่าคันโท

สมมติฐานการวิจัย

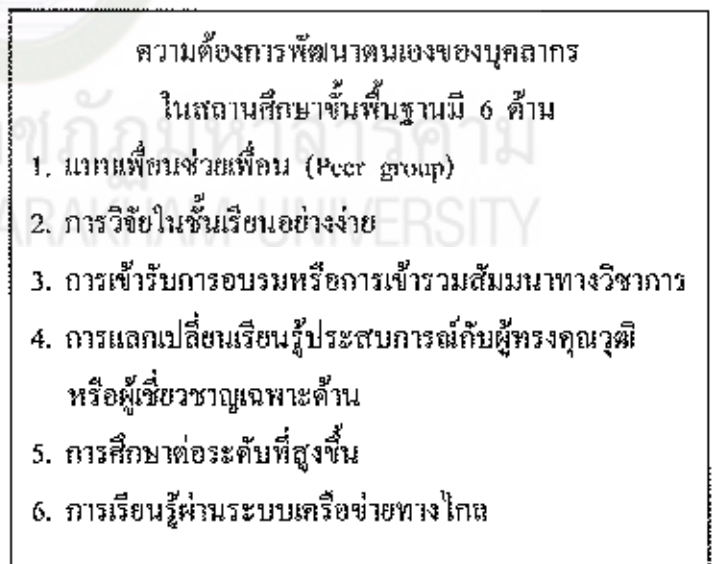
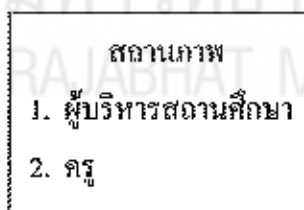
ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนาตนเองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ขอบข่ายการพัฒนาตนเองของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) (2548 : 15-16) ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของกรวิจัยตนเองของฝ่ายการพัฒนาตนเองของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.)

3. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากร ในสถานศึกษาในอันที่จะให้ได้บุคลากรมีปฏิบัติงานตามต้องการและเพื่อให้บุคลากร ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพตามขอบข่ายของงานบุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

3.1 การพัฒนาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer group) หมายถึง การพัฒนาที่เกิด จากครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานเดียวกัน หรือต่างหน่วยงานมารวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถ เสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน จนประสบความสำเร็จ

3.2 การพัฒนาโดยการวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย หมายถึง กระบวนการที่ครูเป็นผู้ที่ค้นปัญหาในการเรียนการสอนออกมา แล้วแสวงหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยวิธีการ ทางวิจัยในชั้นเรียนอย่างง่าย แต่มีวิธีการขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สามารถ ตรวจสอบและเชื่อถือได้ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นคำตอบที่ครูนำไปใช้แก้ปัญหาของตนได้

3.3 การพัฒนาโดยการเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ หมายถึงการเข้ารับการอบรมหรือการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนจัดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ให้แก่ครู และบุคลากรทางการศึกษาและ ต้องเป็นหน่วยงานที่มีมาตรฐานตามเครือข่ายการพัฒนาที่สถาบันครู คณาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษา (สคยศ.) กำหนด อาทิ มหาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันพัฒนา บุคลากร ของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน องค์กรเอกชนที่เป็นเครือข่าย ของสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคยศ.) ทั้งในและต่างประเทศ

3.4 การพัฒนาโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หมายถึง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานบุคคล เครือข่ายที่สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคยศ.) กำหนด อาทิ ประชาชนชาวบ้าน หรือบุคคล ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานจนเป็นที่ ยอมรับของสังคม หรือของบุคคลในวิชาชีพ

3.5 การพัฒนาโดยการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น หมายถึง การศึกษาต่อระดับที่ สูงขึ้น จากสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้และคุณวุฒิของครู และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ

3.6 การเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายทางไกล หมายถึง การเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่าย เช่น การศึกษาผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ไลน์ เฟซบุ๊ก อินเทอร์เน็ต E-Book, E-learning ฯลฯ

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาราชการในตำแหน่งดังกล่าวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

5. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่การเรียนการสอน และงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

6. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 อำเภอท่าคันโท และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป